

"Vad är ett folkbibliotek?"

Mats Myrstener har hittat några bra folkbibliotek - i Umeå och Hammarby sjöstad som svar på Bengt Nermans fråga i bis nr 3/08

Foto från Vällingby bibliotek

Bengt Nerman, folkbildare och skribent i över sextio år, ställde mig och andra bibliotekarier mot väggen i senaste numret av bis. Han minns sitt gamla bibliotek i Vällingby, ett typiskt förortsbibliotek från 1950-talet, på sin tid präglad av vad Nerman kallar "närhet, öppenhet och tillgänglighet". Det var ett "familjebibliotek", gjort för att hela familjen skulle kunna besöka det tillsammans, påverkat av liknande folkbibliotek som lanserades i Göteborg vid denna tid.

Nerman har helt rätt i att idealen var annorlunda än när huvudbiblioteket, "Asplundhuset" invigdes 1928. Det var ett barn av sin tid, ett "lärdomstempel" för djupgående studier, med klara avgränsningar mellan barn- och vuxenavdelning, med en väldig, mödosam trappa upp mot ljuset i den stora rotundan, där 17 år var åldersgräns. Det präglades kanske av öppenhet, för den som hade den rätta åldern, men kanske mindre av "närhet" och "tillgänglighet". Det var snarare präglad av den tidens folkbildarideal: klassisk bildning, hårt tillämpad kunskap, och skarpa klassgränser som möjligen kunde överbryggas med folkbibliotekets hjälp.

Om jag själv får formulera mitt folkbiblioteksideal får det nog bli det stadsbibliotek som invigdes i Umeå

september 1985. Ett öppet bibliotek i ett plan, stort och välkomnande, utan väggar mellan de olika avdelningarna men ändå stort nog för att alla skulle få plats utan att barnen skulle störa de som studerade. Det blev en självklar centralpunkt i Umeås lilla centrum, och verkar fungera så även idag, trots att staden vuxit betydligt sedan dess. Med stolthet kan jag konstatera att Umeå fortfarande behållit sin tätplats som biblioteksstad i Sverige, även på "nätet".

Problemet med ett nytt stadsbibliotek i Stockholm är att folkbiblioteksverksamheten varit så eftersatt under så många år i Stockholm. Men ett bra exempel på ett nytt litet lokalt bibliotek är ändå den senaste av det fyrtiotal filialer som finns i huvudstaden, i nybyggda Hammarby sjöstad. Ett litet trevligt bibliotek där både vuxna och barn får plats, även om ytan är begränsad. Idag finns inte alls de pengar att tillgå som fanns när filialen i Vällingby byggdes. Asplundhuset är fullständigt otillräckligt idag. Ännu värre är situationen på Södermalm, med sina två slitna filialer. Hela verksamheten skulle behöva en väldig ansiktslyftning, men var finns pengarna? Men Bengt Nerman efterlyser också en medvetenhet från biblioteksarbetarnas sida. Vad ska biblioteket användas till? Hur

ska det kunna återfå sin plats som centralpunkt i samhället, som det en gång hade?

De studerande tar allt större plats på folkbiblioteken, men gjorde så också i Asplundhuset 1928. Något "familjebibliotek" var det aldrig fråga om. Men det finns intentioner till att den nya tillbyggnaden skulle kunna fungera så. För att serva de enorma besökssiffror det blir fråga om, så måste det vara väldigt stort. Och helst skulle man bygga några mindre bibliotek dessutom, som det som föreslagits vid Slussen? Och helst på bredden, inte på höjden.

"Vad är ett folkbibliotek?" Frågan har säkert många svar. Om folkbiblioteken, som det blivit, ska vara "ein Mädchen für alles", då måste det innehålla många olika funktioner. Går alla dessa att kombinera? Jag tror det. Kanske ska man, som jag tror Bengt Nerman menar, återuppväcka tanken på "familjebiblioteket". Ett ställe dit hela familjen kan gå när man är ledig. Ett "evenemang", ett nytt modeord i modernitetens tid, som också blir ett sätt att locka till sig nya, unga låntagare så väl som äldre. Men det kräver en väldig satsning och förmåga att tänka nytt. Det finns mycket, många förlorade år, att ta igen.